

TIMBRO

HEJ DÅ TILL ENTREPRENÖRERNA
OM ENTREPRENÖRSFLYKT DÅ OCH NU

NIMA SANANDAJI
SEPTEMBER 2020

OM FÖRFATTAREN

Nima Sanandaji är teknologie doktor vid KTH och har tidigare också forskat vid Chalmers och Cambridge University. Han har skrivit flera i Sverige och internationellt uppmärksammade böcker om entreprenörskap, policy och sjukvård, inklusive bästsäljande *Debunking Utopia* samt *SuperEntrepreneurs*, *The Birthplace of Capitalism: The Middle East* och *Renaissance For Reforms*. Han är vd för European Centre for Entrepreneurship and Policy Reform (ECEPR).

© Författaren och Timbro
September 2020
www.timbro.se
info@timbro.se
Sättning: Markus Konow
Omslagsbild: Anders Meisner

SAMMANFATTNING

- Under efterkrigstiden, i synnerhet 1970-talet, försämrades det svenska företagsklimatet drastiskt. Avkastningen efter skatt och inflation blev kraftigt negativ för ett typiskt svenskt familjeföretag. Många av de mest framgångsrika entreprenörerna lämnade landet. Företag som tidigare varit en källa till stor stolthet var plötsligt inte längre svenska.
- På 1980-talet förbättrades entreprenörsklimatet. Hotet från löntagarfonderna, arvsskatten och förmögenhetskatten försvann. År 1991 ägdes 67 procent av det svenska entreprenöriella välståndet, det vill säga de förmögenheter som tillhörde de femtio rikaste svenskarna, av svenskar bosatta utomlands. År 2019 hade den andelen minskat till 39 procent.
- Ur internationellt perspektiv lider dock Sverige fortfarande av relativt stor entreprenörsflykt. Av de nio svenska så kallade superentreprenörerna – individer som byggt upp en förmögenhet på minst en miljard dollar – bodde under 2019 tre utomlands. Deras förmögenheter representerar 40 procent av den totala förmögenheten som ägs av de nio superentreprenörerna. Av de länder som undersökts har endast Norge fler utomlands bosatta superentreprenörer.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	5
ENTREPRENÖRSFLYKT OCH TAPPET I VÄLSTÅNDSLIGAN.....	7
RADIKALA SKIFTEN I DEN EKONOMISKA POLITIKEN.....	9
MASSFLYKT AV ENTREPRENÖRER OCH HÖGKVALIFICERADE.....	11
FRAMGÅNGSRIKA FAMILJEFÖRETAG SKATTADES BORT FRÅN SVERIGE	13
BETYDANDE DELAR AV DET ENTREPRENÖRIELLA VÄLSTÅNDET DREVS UT UR SVERIGE	15
ÄGARSKATTER OCH ENTREPRENÖRSKAP.....	19
ENTREPRENÖRSFLYKTEN RISKERAR ATT UPPREPAS	21
REFERENSER	22

INLEDNING

Vid en första anblick ter sig förutsättningarna för ekonomisk utveckling som goda i Sverige. Sett till såväl koncentrationen av kunskapsjobb som förutsättningarna för innovation är Sverige EU:s ledande kunskapsekonomi. I denna tid, då just detta anses vara avgörande för att ett land ska kunna stå sig i den internationella konkurrensen, borde vi alltså förvänta oss att Sverige ligger i topp även vad gäller välstånd. Men ett halvsekel har förflutit sedan Sverige hade sin högsta placering, som fyra, i OECD:s välståndliga. Sedan dess har Sverige fallit till plats tolv i denna ranking. Hur kommer det sig? En central förklaring som lyfts fram här är att betydande delar av det entreprenöriella välstånd som skapats i Sverige har lämnat landet till följd av politiska åtgärder. Det inhemska näringslivet har därför förhindrats från att nå sin fulla potential.

Den stora entreprenörsflykten från Sverige ägde rum mellan 1970 och 2000. Under denna tid lämnade många entreprenörer, investerare, företag och talanger Sverige. Den främsta anledningen var att den dåvarande skattepolitiken slog hårt mot familjeägda företag som IKEA och Tetra Pak. Företagare belastades ibland med mer än 100-procentiga marginalskatter. Ovanpå detta försatte arvs- och gåvoskatten familjeföretag i ett svårt läge i samband med generationsskiften. För att kunna betala arvsskatten behövde företagen sälja av stora tillgångar. Dessutom tvingades de i många år verka under hotet om socialisering av näringslivet genom löntagarfondssystemet. Sådana fonder infördes också 1984, men i en betydligt mildare form än vad som från början avsetts. De höga marginalskatterna, arvsskatten och hotet om socialisering innebar var för sig stora problem för entreprenörerna. Tillsammans orsakade de en massiv entreprenörsflykt från Sverige.

Idag är förutsättningarna i Sverige bättre än vid slutet av 1900-talet, men det finns ändå risk för ytterligare entreprenörsflykt. Den främsta anledningen är att skatterna på ägarnivå fortfarande är klart högre i Sverige än i omvärlden.

Strategiska sänkningar av ägarskatterna behövs för att behålla större delar av det entreprenöriella välståndet i Sverige och för att uppmuntra till ökat entreprenörskap. Därigenom skapas förutsättningar att fullt ut ta tillvara på den svenska kunskapsekonomins styrkor, så att Sverige kan återta sin forna topposition i välståndsligan.

Målet för denna studie är att beskriva entreprenörsflykten och förstå dess orsaker. En uppskattning av storleken på det kapital som flyttat från Sverige tas fram utifrån två mått, varav det första är *Veckans Affärers* listor över Sveriges rikaste individer åren 1992, 1999, 2005, 2012 samt 2018. Studien beräknar sedan hur stor andel av förmögenheterna bland de 50 rikaste svenskarna som respektive år återfinns bland individer bosatta utanför Sverige. Det andra måttet fokuserar på välståndet bland de nio svenskar som i början av 2019 räknas till världens superentreprenörer, det vill säga individer som skapat en förmögenhet på minst en miljard dollar genom entreprenörskap. Även här uppskattas den andel av välståndet som återfinns bland individer bosatta utanför Sverige. Båda analyserna visar att en betydande del av det entreprenöriella välståndet finns bland svenskar bosatta utomlands. En jämförelse med andra länder visar dessutom att Sverige har en ovanligt stor andel högpresterande entreprenörer som är bosatta utomlands.

Trots att entreprenörsflykten sällan omnämns idag var den ett viktigt motiv bakom flera betydande reformer. Socialiseringstanken övergavs gradvis och det växte fram en ny konsensus om att företagets villkor borde förbättras. Löntagarfonderna, arvs- och gåvoskatten och förmögenhetsskatten avskaffades. Förändringen i politiken förklarar varför den andel av det svenska entreprenöriella välståndet som återfinns utomlands minskat över tid. Högskattepolitiken fortsätter emellertid att driva entreprenörer och deras kapital från Sverige. Entreprenörsflykten kan därmed inte sägas vara något som begränsade sig till de sista årtiondena på 1900-talet, utan fortsätter att

vara ett reellt problem även idag. Entreprenörsflykten representerar en utflyttning av talang från Sverige och leder även till en utflyttning av kapital och framtida arbetstillfällen.

Efter coronakrisen behövs strukturreformer för att ekonomin ska komma tillbaka till sin fulla potential. Sverige behöver anpassa sig genom att börja erbjuda goda villkor för entreprenörer, investerare, företag och talanger. Det är viktigt att påminna om att den stora merparten av det välstånd som framgångsrika företag skapar inte tillfaller ägarna, utan når ut i samhället i form av löner till anställda, värde för konsumenterna och affärsmöjligheter för andra lokala företag.¹

En företagervänlig politik som gör det möjligt att behålla en större del av det svenska entreprenöriella välståndet i landet är därmed nyckeln till en generell välståndsökning i Sverige. För att nå dit krävs strategiska sänkningar av ägandeskatter och bolagsskatter, större förutsägbarhet i skattesystemen samt förstärkningar av äganderätten. En sådan reformlinje skulle inte bara öka mängden entreprenöriellt välstånd som stannar i Sverige, utan också stimulera framväxten av fler framgångsrika företag. Det finns därmed goda skäl att lära sig mer om entreprenörsflykten under 1900-talets sista tre årtionden och reflektera över hur samma fenomen kan motverkas idag.

1 Sanandaji & Sanandaji (2014).

ENTREPRENÖRSFLYKT OCH TAPPET I VÄLSTÄNDSLIGAN

I Sverige finns unikt starka förutsättningar för ekonomisk utveckling. Befolkningens kunskapsnivå är hög samtidigt som landet ligger i framkant i den teknologiska utvecklingen. I inget annat EU-land är en lika stor andel av den vuxna befolkningen sysselsatt i *brain business jobs*, det vill säga kunskapsintensiva yrken där teknologisk expertis och kreativitet står i fokus. I en tid då ekonomisk tillväxt i stor utsträckning sker inom ramen för kunskapsintensiva kluster är det en betydande konkurrensfördel att ha en hög andel anställda i dessa sektorer. Dessutom är landets kunskapsintensiva yrken inte koncentrerade till en enda sektor, utan finns inom såväl forskning och utveckling, högteknologisk tillverkning och informations- och kommunikationsteknik som avancerade tjänstjobb och kreativa yrken. Sverige har således styrkor både vad gäller djup (koncentration) och bredd (spridning) i de kunskapsintensiva jobben. En tredje fördel är att kunskapsjobben inte bara är koncentrerade till Stockholm. Även andra regioner i Sverige, inklusive de mindre befolkningstäta, har en relativt stark spridning av kunskapsintensiva yrken.²

Flera internationella index bekräftar Sveriges styrkor som kunskapsnation. Näst efter Schweiz och Nederländerna rankas Sverige i Global Innovation Index som världens mest innovativa ekonomi.³ I European Innovation Scoreboard, en studie som genomförs av EU-kommissionen, rankas Sverige som det EU-land som har starkast innovationsförmåga.⁴ Även i denna ranking framgår att Sverige inte bara är starkt på nationell nivå utan dessutom uppvisar god regional fördelning av innovationskraften. Av de 25 regioner i Europa som uppvisar starkast lokal innovationskraft återfinns fyra i Sverige (Stockholmsregionen, Sydsverige, Västsverige och Östra Mellansverige).⁵ Som ett

komplement till den höga kunskapsnivån präglas Sverige även av en ovanligt stark samhällelig tillit.⁶ Hög tillit möjliggör välfungerande samverkan i näringslivet och kan förklara varför företag i Sverige och de övriga nordiska länderna kan förlita sig på platta och välstrukturerade organisationsformer.⁷ Det svenska näringslivet drar stor nytta av kombinationen stark innovationsförmåga, bredd och djup i andelen kunskapsintensiva jobb samt hög samhällelig tillit.

Dessa unika förutsättningar kan förklara varför Sverige sedan 1800-talet, när näringsfriheten infördes, har tjänat som hem åt en rad internationellt framgångsrika företag. Framgångsföretagen har etablerats i en myriad av olika näringar, alltifrån fordonsindustri till möbler, IT och matförpackning. Gemensamt för företagen är att de har en hög nivå av strukturering samt drar nytta av den svenska kunskapsekonomins fördelar. En del av Sveriges entreprenöriella framgångar har fallit i glömska, till exempel Facit som var världsledande i tillverkningen av mekaniska räknemaskiner innan elektroniska räknare introducerades. Andra, såsom IKEA, Tetra Laval, Ericsson, EF Education och ASEA, är fortfarande ledande internationella aktörer. Det finns dock tydliga tecken på att Sverige inte drar full nytta av det inhemska entreprenörskapets potential.

En betydande del av välståndet som skapats i svenska företag har flyttat utomlands, på grund av oförmånlig skattepolitik. En historisk tillbakablick visar att det finns en länk mellan entreprenörsflykten och välståndsutvecklingen i Sverige. Under de första hundra åren efter näringsfrihetens införande år 1864 upplevde landet en fenomenal välståndsutveckling. På 1970-talet började dock den ekonomiska politiken att skifta, mot en

2 ECEPR (2017, 2018).

3 Cornell SC Johnson College of Business, INSEAD & WIPO (2018).

4 Europeiska kommissionen (2019a).

5 Cornell SC Johnson College of Business, INSEAD & WIPO (2018).

6 Delhey & Newton (2005).

7 Sanandaji (2016).

Tabell 1. Sveriges position i OECD:s välståndsliga

	1970	1980	1990	2000	2010	2018
1	Schweiz	Schweiz	Luxemburg	Luxemburg	Luxemburg	Luxemburg
2	Luxemburg	Luxemburg	Schweiz	Norge	Norge	Irland
3	USA	Island	USA	Schweiz	Schweiz	Schweiz
4	Sverige	Kanada	Island	Nederländerna	Nederländerna	Norge
5	Australien	Sverige	Kanada	Irland	Irland	USA
6	Kanada	Nederländerna	Sverige	Island	Danmark	Island
7	Nederländerna	Österrike	Österrike	Österrike	Australien	Nederländerna
8	Danmark	Australien	Tyskland	Kanada	Österrike	Österrike
9	Tyskland	Tyskland	Japan	Sverige	Sverige	Danmark
10	Nya Zeeland	Belgien	Nederländerna	Danmark	Kanada	Australien
11	Belgien	Danmark	Belgien	Australien	Belgien	Tyskland
12	Österrike	Norge	Italien	Belgien	Tyskland	Sverige
13	Island	Italien	Norge	Tyskland	Island	Belgien
14	Frankrike	Frankrike	Danmark	Italien	Finland	Kanada
15	Italien	Finland	Finland	Japan	Storbritannien	Finland

radikal socialiseringslinje med höga effektiva marginalskatter för familjeföretag.⁸

OECD, en samarbetsorganisation för världens rika länder, har systematiskt mätt välståndet i olika utvecklade ekonomier sedan 1970. Det året låg Sverige på en fjärdeplats i välståndsligan. Endast USA, Schweiz och Luxemburg hade högre

köpkraftsjusterad BNP per capita än Sverige. Som illustreras i tabell 1 kom dock Sverige gradvis att falla i välståndsligan. År 2018 rankades landet som OECD:s 12:e rikaste ekonomi. Sveriges eftersläpning i välståndsligan sammanfaller därmed historiskt med entreprenörsflykten.

8 Sanandaji (2016).

RADIKALA SKIFTEN I DEN EKONOMISKA POLITIKEN

Sveriges moderna ekonomiska historia präglas av stora skiften i den ekonomiska politiken. Under en hundraårsperiod, mellan 1870 och 1970, lades grunden för välståndet genom en frimarknads politik som kännetecknades av få regleringar och låga skatter. Omkring år 1970 förändrades politiken i riktning mot en radikal socialiseringslinje, som gav upphov till entreprenörsflykt. Efter en tid uppstod bred konsensus om att denna radikala politik skadade Sveriges ekonomi, varför en mängd reformer genomfördes. Till exempel avskaffades arvs- och gåvoskatten och löntagarfonderna. Det är mot bakgrund av dessa radikala förändringar som både entreprenörsflykten och den senare avtagande entreprenörsflykten ska ses.

Under 1800-talet infördes en rad ekonomiska liberaliseringar som öppnade upp för en snabb och långsiktig ekonomisk tillväxt i Sverige. En författningsförändring resulterade i en maktbalans mellan kung och riksdag och penningpolitiken stabiliserades i och med Riksbankens utveckling mot en centralbank. Nya kredit- och kapitalmarknadsinstitutioner utvecklades. Dessutom stärktes äganderätten så att vanliga medborgare kunde vara säkra på att få del av de investeringar de gjorde i till exempel åkern, hemmet eller affärsverksamheten. Tillsammans med näringsfrihetsförordningen banade detta väg för en välfungerande marknadsekonomi.⁹

Enligt nationalekonomen Johan Myhrman låg dessa institutionella förändringar till grund för en snabb industrialiseringsprocess, som inleddes under 1870-talet. Inom loppet av fyrtio år tog sig Sverige från positionen som ett av de fattigare till ett av de allra rikaste länderna i Europa.¹⁰ Efter att äganderätten och näringsfriheten infördes följde en lång period av stark utveckling. En tillväxtvänlig och entreprenörsvänlig ekonomisk politik, baserad på fria regelverk och låga skatter, präglade

Sverige under perioden 1870 till 1970. Tabell 2 visar att Sverige av alla länder i världen var det land som näst efter Japan och Finland hade den snabbaste välståndsutvecklingen mellan 1870 och 1970.

Efter andra världskriget radikaliserades dock den ekonomiska politiken gradvis. Den nya politiken eroderade det privata ägandet och välståndskapandet. Till att börja med höjdes skatterna kraftigt för dem som ägde och drev företag. Än viktigare än skatternas omfattning var kanske skevheten i skatterna. Med den nya ordningen blev det betydligt lönsammare för existerande företag än för enskilda individer att ackumulera välstånd. Detta gjorde det svårare för nya entreprenörer att lyckas.¹¹

Enligt nationalekonomen Magnus Henrekson kom det svenska skattesystemet med tiden att ”utvecklas på ett sätt som var i linje med visionen om en marknadsekonomi utan individuella kapitalister eller entreprenörer”. Systemet missgynnade konsekvent nya och mindre företag som växte med eget kapital. Det förelåg under lång tid extrema skillnader i beskattningen av olika företag beroende på typ av ägare och finansieringssätt. Skulder var den mest gynnade finansieringsformen medan nyemissioner av aktier var den minst gynnade. Hushållen betalade betydligt högre skatter än andra ägare, medan skattebefriade institutioner (framförallt statliga och övriga pensionsfonder) betalade ovanligt låg skatt.¹²

Att de privata företagen drabbades så hårt berodde på att utdelningar beskattades på både företags- och individnivå. Det kunde resultera i en skattesats på 90 procent.¹³ Inräknat den höga inflationstakten blev den totala beskattningen ofta över 100 procent.

Utöver detta betalade företagen förmögenhetsskatt, som baserades på företags-

9 Sanandaji och Ydstedt (2013).

10 Myhrman (1994).

11 Se exempelvis Henrekson & Sanandaji (2010).

12 Henrekson (2007), s. 9.

13 Henrekson & Jacobsson (2008).

värdet. Värdet av ett företag brukar vara många gånger högre än den vinst som görs ett givet år, vilket innebar att förmögenhetsskatten fick stort genomslag. Arvs- och gåvoskatten var hög och skulle liksom förmögenhetsskatten betalas med redan beskattade medel. Samtidigt var beskattningen vid försäljning av bolag som ägts i mer än två år relativt förmånlig. Konsekvensen av detta blev att många svenska familjeföretag såldes istället för att stanna i familjens ägo.

Löntagarfonderna förvärrade läget. LO-förslaget om löntagarfonder gick i korthet ut på att 20 procent av de svenska företagens vinster skulle överföras till löntagarfonder. Fonderna, som skulle vara knutna till fackföreningsrörelsen, skulle gradvis socialisera ägandet av det svenska näringslivet. Fredrik Erixon och Per Hortlund har visat att om förslaget hade införts på det sätt som var tänkt, skulle majoriteten av företag som Electrolux, Holmen, SKF, Trelleborg och Ångpanneföreningen redan år 2000 ha haft löntagarfonder som majoritetsägare.¹⁴

År 1984 införde den socialdemokratiska regeringen en urvattnad version av löntagarfonderna, som den borgerliga regeringen efter valvinsten 1991 sedan avskaffade. En rad skattereformer genomfördes i syfte att motverka att entreprenörer drabbades av marginalsatser på över hundra procent. Framförallt gjordes ansträngningar att utforma skattesystemet på ett sådant sätt att olika ägarformer inte längre beskattades på väldigt olika nivåer. Arvsskatten och förmögenhetsskatten avskaffades också. Det bildades en tyst politisk konsensus om vikten av att inte återgå till den företagarfientliga linje som hade kommit att präglade svensk politik under 1900-talets sista årtionden. Denna politik hade emellertid redan hunnit ge upphov till en omfattande entreprenörsflykt.

Tabell 2. Genomsnittlig tillväxt per capita och år under perioden 1870 till 1970

Japan	2,6
Finland	2,5
Sverige	2,3
Ungern	2,2
Italien	2,2
Mexiko	2,1
Schweiz	2,1
Frankrike	2,0
Tyskland	2,0
Danmark	1,9
Österrike	1,9
Kanada	1,9
USA	1,9
Norge	1,9
Tjeckien	1,8
Nederländerna	1,8
Portugal	1,8
Grekland	1,7
Sydkorea	1,7
Chile	1,6
Belgien	1,6
Australien	1,6
Polen	1,5
Storbritannien	1,4
Irland	1,3
Nya Zeeland	1,3
Spanien	1,3
Turkiet	1,2

Källa: Maddison Historical Statistics Project (2018) samt egna beräkningar.

¹⁴ Erixon & Hortlund (2005).

MASSFLYKT AV ENTREPRENÖRER OCH HÖGKVALIFICERADE

Under 1980-talet började kritiska röster att höjas om den entreprenörsflykt som underminerade Sveriges välstånd. Alltfler entreprenörer och investerare lämnade Sverige och tog med sig sina pengar. En del, som syskonen Stefan Persson och Liselott Tham – vars far Erling Persson hade grundat familjeföretaget Hennes & Mauritz – flyttade sin förmögenhet utomlands och återvände sedan hem när läget hade förbättrats. För andra var utlandsflytten permanent. Vid sidan av oförmånliga skattevillkor präglades Sverige företagsklimatet i Sverige också av dåliga förutsättningar för framgångsrika företag att rekrytera kvalificerad personal. Det förklarar varför det fanns incitament inte bara för enskilda entreprenörer och investerare, utan också för betydande delar av de framgångsrika företagens ledningar, att lämna landet.

År 1984, samma år som löntagarfonderna infördes, publicerade *Veckans Affärer* en djupgående analys av entreprenörsflykten. Storföretag som flyttat från Sverige, eller skapat dotterbolag utomlands, bidrog till en omfattande utflyttning från Sverige. *Veckans Affärer* uppskattade att storföretagens personal och deras familjer utgjorde en tredjedel av de drygt 50 000 röstberättigade svenskar som vid tiden bodde utomlands. Tidningen noterade att ”skatterna överallt är lägre och lönerna nästan överallt högre för tjänstemän i karriären. För de svenska storföretagen räcker det således att hålla den lokala lönenivån för sin utsända personal, möjligen en liten delförklaring till storföretagens framgångsrika internationalisering.”¹⁵

*Veckans Affärer*s kartläggning av hur en aggressiv skattepolitik i Sverige bidrog till att svenska företag och deras anställda sökte sig utomlands var, enligt tidskriften den första genomgången av svenska medborgares emigration sedan statistikern Gustav Sundbärg 1913 beskrev massemigrationen till USA i slutet av 1800-talet och under de

första åren av 1900-talet. Då var det framförallt fattiga svenskar som utvandrade och sökte lyckan utomlands. Utvandringsvägen från Sverige under 1980-talet omfattade istället framförallt entreprenörer, investerare och högkvalificerade medarbetare i företagen. Drivkraften bakom 1980-talets emigration bestod inte enbart i den aggressiva skattepolitiken, utan också i den bakomliggande samhällsförändring som denna politik var kopplad till. Roland Hällfors, marknadschef på Enators dotterbolag i England, förklarade det på följande sätt för *Veckans Affärer*: ”Jag betraktar mig som en liberal-humanistisk människa och ser med oro hur Sverige omvandlas till ett kontrollerande samhälle och hur individens rätt till privat liv och personlig frihet blir mer och mer begränsad.”¹⁶

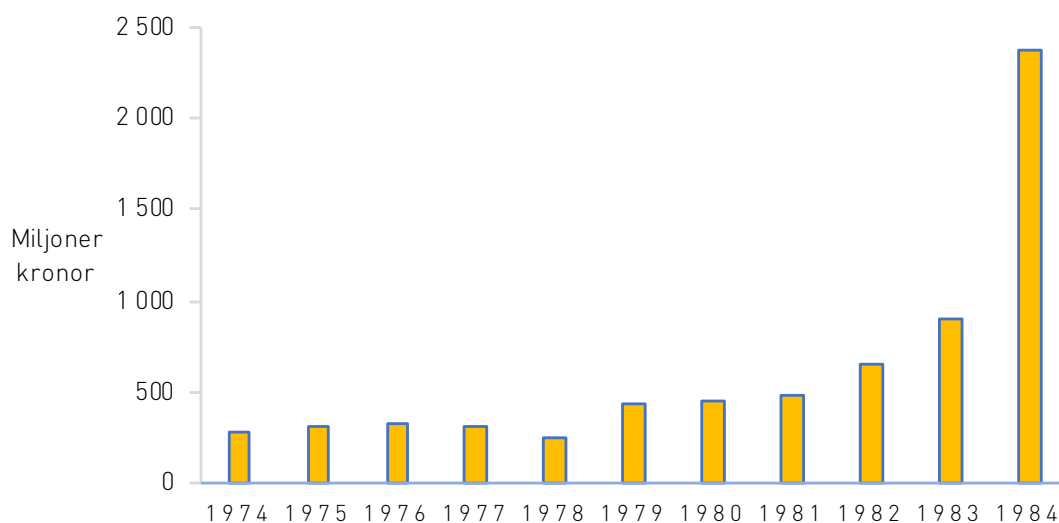
Till skillnad från idag, när det råder relativt fri rörlighet mellan olika länder för såväl individer som kapital, var det under 1970- och 1980-talen svårt för både pengar och personer att flytta över gränserna. Till exempel krävdes tillstånd från svenska staten för att flytta större summor pengar ur landet. I sin granskning studerade *Veckans Affärer* samtliga individer som fått tillstånd att föra ut en miljon kronor eller mer ur landet mellan 1974 och första halvan av 1984. Det visade sig att mer än 1 109 individer flyttat miljonbelopp ur landet – en anmärkningsvärt hög siffra med tanke på att en miljon kronor år 1974 motsvarar runt 6 miljoner kronor idag. En systematisk överföring av kapital från Sverige till utlandet hade påbörjats som svar på den förda ekonomiska politiken.

Bland de som flyttade privat kapital från Sverige fanns några av Sveriges mest framgångsrika familjeföretagare, däribland ägarna av Securitas, H&M, Bonnierföretagen, Pååls/Pågen, Kinnevik/Fagersta, TetraPak, Astra samt företag inom Wallenberg-gruppen. I figur 1 illustreras den accelererande kapitalflykten från Sverige. Kjell-Olof Feldt, finansminister i den dåvarande socialdemokratiska regeringen, förklarade sig vara bekymrad

¹⁵ *Veckans Affärer* (1984), s. 52.

¹⁶ *Veckans Affärer* (1984), s. 52.

Figur 1. Emigranternas utförelse av pengar ur Sverige enligt Riksbankens statistik.

Not: I artikeln presenteras data över förmögenheter som förts ut ur Sverige mellan helåren 1974 och 1983 samt första halvåret 1984. Halvårssiffrorna för 1984 multiplicerades med två för att justera för tidslängden. *Veckans Affärer* noterar att siffran för helåret 1984 förväntades bli över två miljarder kronor.

över utvecklingen: ”Det är förstås orealistiskt att tro att vi skulle kunna konkurrera med skatteparadisen, men möjligen måste vi fundera på metoder att utjämna skillnaden mellan Sverige och andra västeuropeiska välfärdsstater.”¹⁷

År 1988 publicerade *Affärsvärlden* en analys av den pågående ekonomiska krisen och kapitalflykten ur landet, men också av uppbyggnaden av förmögenheter i Sverige. Den dåvarande ekonomiska politiken missgynnade bolag ägda med privat kapital men var relativt gynnsam för bolag som i större utsträckning finansierats med belånade medel. Dessutom hade det skett en avreglering av försäkringsmarknaden som innebar större frihet för försäkringsbolagen att placera sina medel. Därför växte förmögenheterna i bland annat fastighetssektorn, samtidigt som andra delar av näringslivet beskattades så aggressivt att de läm-

nade landet. Affärsvärlden noterade: ”Ett drygt 20-tal, eller ca 15%, av de identifierade finansfamiljerna anser sig av skatteskal inte längre kunna bo i Sverige – trots att deras verksamhet i flertalet fall är starkt knuten till Sverige. De fyra rikaste med familjerna Rausing och Kamprad i spetsen bor alla utomlands. Fastighetskapitalisterna, med Fredrik Lundberg i Lundbergsföretagen som främsta undantag, tycks däremot stanna eftersom de lyder under mycket gynnsammare skatteregler än industrialisterna och aktiekapitalisterna.”¹⁸ En lärdom är att dåtidens ekonomiska politik skapade snedvridningar, vilket slog särskilt hårt mot ägarledda entreprenöriella företag som IKEA och Tetra Pak, liksom mindre familjeföretag och aktieinvestorer. Skattesystemen var särskilt skadliga för det entreprenörskap som politiker idag är eniga om bör uppmuntras.

¹⁷ *Veckans Affärer* (1984), s. 54.

¹⁸ *Affärsvärlden* (1988), s. 15.

FRAMGÅNGSRIKA FAMILJFÖRETAG SKATTADES BORT FRÅN SVERIGE

En viktig ingång till den destruktiva ekonomiska politik som fördes i Sverige under 1900-talets sista årtionden är Hans Lindkvists doktorsavhandling ”Kapitalemigration” från 1990. Lindkvist kartlade noggrant orsakerna till att entreprenörer och investerare lämnade Sverige, genom djupintervjuer men framförallt genom att studera hur familjeförmögenheter beskattades i Sverige respektive utomlands. I sin analys byggde Lindkvist upp en modell av en familj med 100 miljoner kronor i initial nettoförmögenhet. Förmögenheten bestod i börsnoterade aktier (30 Mkr), obligationer och bank (20 Mkr), fastigheter (30 Mkr) och ett företag (20 Mkr). Hur skulle denna förmögenhet förvaltas och beskattas om den blev kvar i Sverige alternativt flyttades utomlands? Lindkvist gjorde avancerade beräkningar som tog hänsyn till de transaktionskostnader som skulle uppstå för ägare som flyttade förmögenheten utomlands. Ändå var det tydligt att flytt var det mest lockande alternativet, inte minst eftersom ägarfamiljer som valde att stanna kvar i Sverige kunde förvänta sig en betydande erodering av sin förmögenhet.¹⁹

Tabell 3 visar den förväntade utvecklingen av familjeförmögenheterna om ägandet stannade kvar i Sverige respektive flyttades utomlands. I beräkningen utgick Lindkvist från att samma förutsättningar som rådde i Sverige under 1980-talet skulle fortsätta att råda 25 år framåt i tiden, då förmögenheterna skulle ärvas vidare till nästa generation. Antagandena i beräkningen var en realavkastning på 3 procent per år, en inflationsnivå på 10 procent i Sverige, Storbritannien och Frankrike samt en inflationsnivå på 2 procent i Schweiz (baserat på dåtidens inflationsnivåer). Resultaten talar sitt tydliga språk. Ett framgångsrikt familjeföretag i Sverige kunde under 1980-talet förvänta sig att få -7 procent i årlig realavkastning efter hänsyn till arvskatt vid generationsskifte,

medan avkastningen istället skulle bli positiv efter flytt till Schweiz. Som framgår i tabellen fanns ett liknande problem med negativ realavkastning i Frankrike, samt i Storbritannien, om förmögenheten inte placerades i tredje land. Detta visar att Sverige inte var unikt i fråga om att ha ett beskattningssystem och en inflationsnivå som underminerade välståndet i familjeföretagen. Sverige var emellertid betydligt sämre än omvärlden och skapade en institutionell miljö där utflyttning för många ägarfamiljer framstod som det enda alternativet om man inte ville se sitt välstånd gradvis försvinna.

En alternativ fråga att ställa är vad som skulle krävas för att en ägarfamilj skulle kunna behålla sin förmögenhet, givet effekterna av mycket höga marginalskatter, inflation samt arvsskatt. Lindkvist räknade på ett fall där familjeföretaget övertogs av en 30 år gammal familjemedlem som planerade att överlämna företaget till sina två barn vid 65 års ålder. För att täcka den framtida arvsskatten betalar företagaren årligen en premie för en kapitalförsäkring. När familjemedlemmen övertar företaget är det värt 1,6 miljoner kronor och det antas uppvisa en kapitaltillväxt på 4 procent. Företagaren tar ut en lön för att täcka sina levnadsomkostnader. För att värdet i företaget ska kunna behållas krävs det då en årlig avkastning på eget kapital på 20,3 procent.

Lindkvists beräkning visade med andra ord att effekten av skatterna var så stark att familjeföretag, för att kunna behålla sitt välstånd över generationsskiftena, var tvungna att ge en årlig avkastning på strax över 20 procent i det egna kapitalet – en mycket hög nivå. Eller annorlunda uttryckt: 35 års hårt arbete i ett familjeägt företag som uppvisade stark årlig avkastning under hela perioden skulle inte leda till någon växande förmögenhet, utan enbart till att företagaren fick betala skatt i

¹⁹ Lindqvist (1990).

Tabell 3. Familjeförmögenheters förväntade utveckling under 1980-talet

Bosättningsland	Realvärdet av förmögenhet om 100 mkr 25 år senare, efter arvsskatt	Realavkastning per år efter arvsskatt
Sverige	18,8	-7,11 %
Frankrike	40	-3,71 %
Schweiz	146,2	1,78 %
Storbritannien	39,1	-3,53 %
Storbritannien (förmögenhet i tredje land)	173	3,00 %

Källa: Lindqvist (1990)

enlighet med 1980-talets svenska skattenivåer. Exemplet illustrerar den orimliga situation som kombinationen höga marginalskatter på företag-sägare och arvsskatt ledde till. Lindqvist noterar att om familjeföretaget gjorde nyemission (genom det system med OTC-aktier som fanns vid den tiden) så skulle beskattningen bli ännu mindre förmånlig. I så fall skulle det krävas en avkastning på ägarandelen som motsvarande 34 procents

årlig avkastning, för att ägandet inte skulle undermineras av skatterna.²⁰

Skattepolitiken bidrog därmed aktivt till att driva ut entreprenörer, investerare och företag ur landet – och med dem också de talanger som fanns kopplade till framgångsrika svenska företag. Denna politik har, som påvisas i nästa avsnitt, lämnat bestående avtryck i det svenska entreprenöriella välståndet.

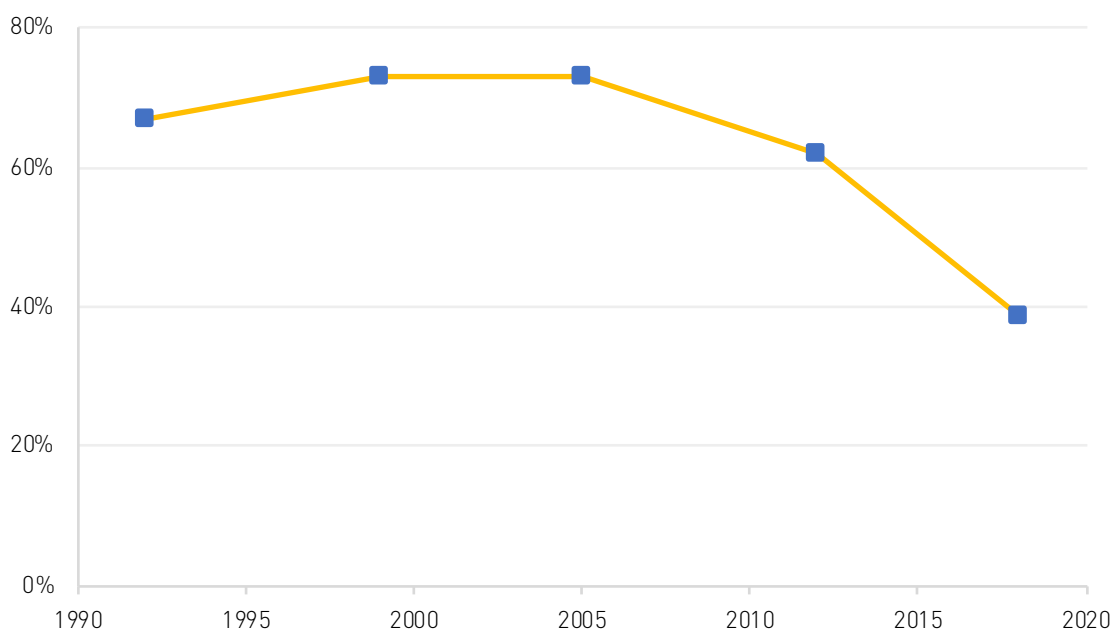
²⁰ ibid.

BETYDANDE DELAR AV DET ENTREPRENÖRIELLA VÄLSTÅNDET DREVS UT UR SVERIGE

År 1992 publicerade *Veckans Affärer* en lista över de rikaste svenska individerna och familjerna. Överst på listan återfanns Gad och Hans Rausing, Ingvar Kamprad och Fredrik Lundberg. Samtliga bodde utomlands. Gad och Hans Rausing var entreprenörerna bakom vidareutvecklingen av företaget Tetra Pak, som ursprungligen hade startats av deras far Ruben, till den internationella koncern som idag går under namnet Tetra Laval. Företaget flyttade sitt huvudkontor från Lund till Schweiz år 1981. Tolv år senare utvecklades det till Tetra Laval-koncernen. Det världsledande företaget lämnade Sverige under en tid då skatter och hot om löntagarfonder gjorde det orimligt för ett växande familjeföretag att stanna kvar i Sverige.

Redan 1973 flyttade Ikea-grundaren Ingvar Kamprad ifrån Sverige på grund av den aggressiva skattepolitiken. Under 1970-talet flyttades sedan IKEA-koncernens ägande successivt från Sverige till stiftelser i Nederländerna.²¹ Skatteprofessorn Göran Grosskopf, som varit rådgivare åt olika företag i frågor om hur de ska kunna undvika den höga svenska beskattningen, har spelat en viktig roll i både IKEA och Tetra Laval, vilket ytterligare stärker bilden av att skattepolitiken var en starkt bidragande orsak till utflyttningen av de två framgångskoncernerna.²² Fredrik Lundberg, en av Sveriges mest inflytelserika entreprenörer och investerare, lämnade Sverige 1985 efter att ha konstaterat att skattesystemet slog orimligt hårt

Figur 2. Andelen av förmögenheten hos de 50 rikaste svenskarna som finns hos utlandssvenskar

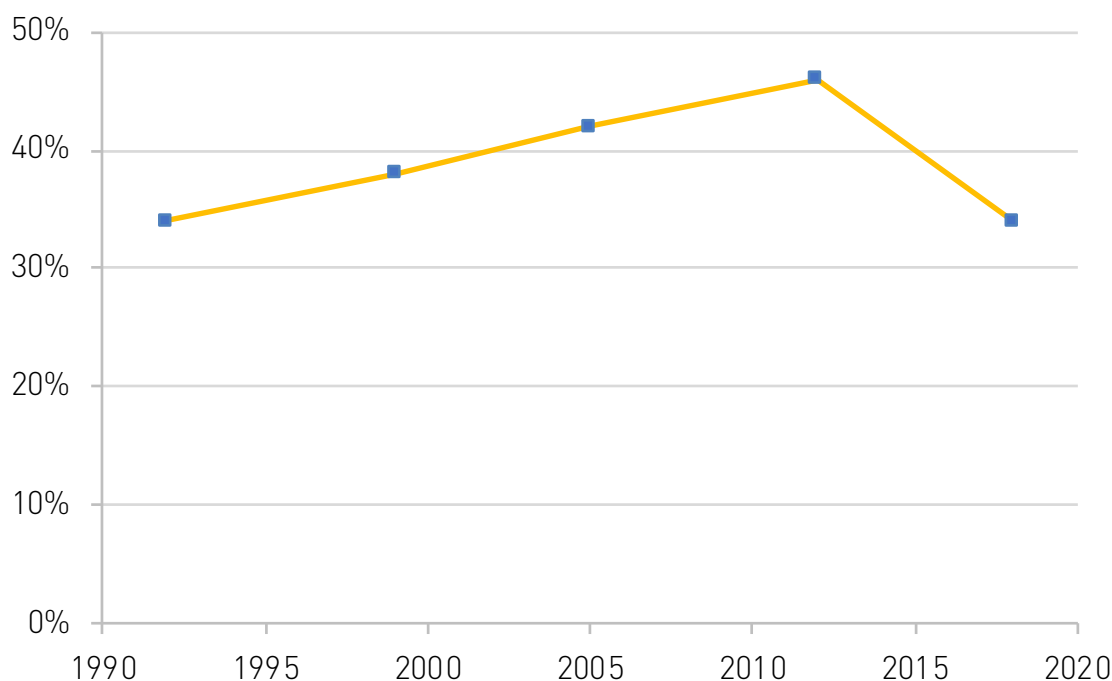

Källa: *Veckans Affärer*'s lista över de rikaste svenskarna 1992, 1999, 2005, 2012 och 2018 samt egna beräkningar.

21 Henrekson (2015).

22 *Svenska Dagbladet* (2011).

Figur 3. Andelen av de 50 rikaste svenskarna som bor utomlands.

Källa: Veckans Affärers lista över de rikaste svenskarna 1992, 1999, 2005, 2012 och 2018 samt egna beräkningar.

mot familjeägda företag. ”Ett generationsskifte i ett företag av Lundbergs karaktär har aktualiserat ett allvarligt problem, nämligen att hela familjens aktieförmögenhet åtgår till arvs- och reavinstskatt”, förklarade Lundberg i en intervju i samband med flytten.²³

En annan ledande entreprenör som tidigt valt att bosätta sig utomlands var Jan Stenbeck, som spelade en viktig roll i utvecklingen av Sveriges digitala industrier. Stenbeck skrev sig redan 1964 i USA och uttalade sig ofta kritiskt om hur beskattningen och regleringarna hämmade entreprenörskapet i Sverige.²⁴

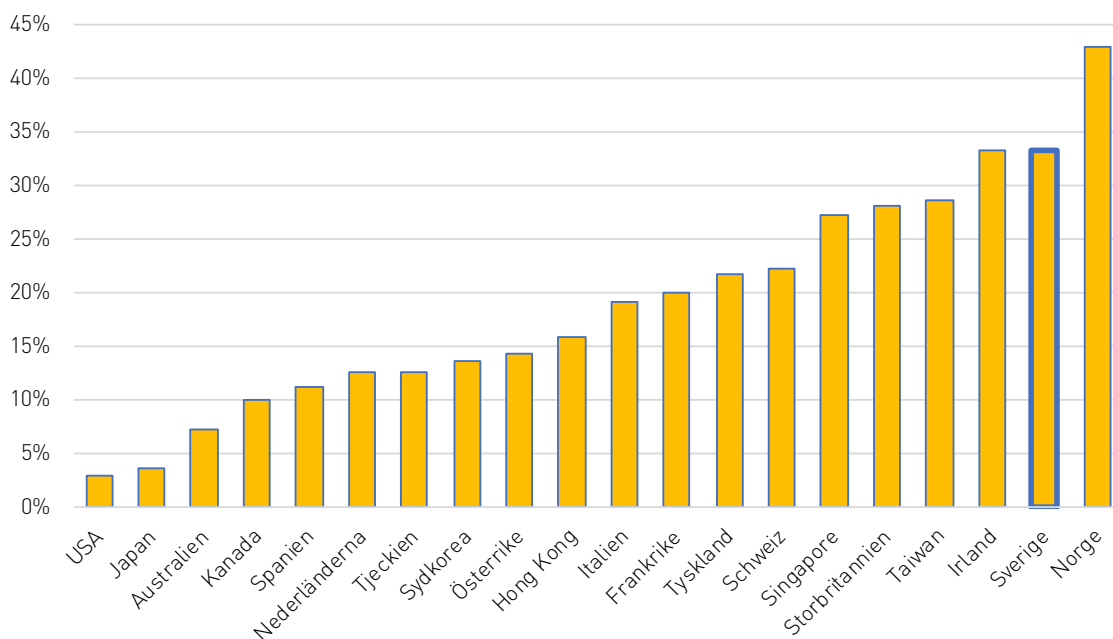
För att undersöka hur stor del av de rikaste svenskarnas välstånd (ett välstånd som huvudsakligen skapats i entreprenöriella företag) som under 1990-, 2000-, och 2010-talet fanns bland personer bosatta i Sverige respektive utomlands redovisas här en unik genomgång av förmögenheterna hos de 50 rikaste individerna alternativt familjerna

på Veckans Affärers listor över de rikaste svenskarna för åren 1992, 1999, 2005, 2012 samt 2018. I analysen har förmögenheterna för samtliga som finns listade räknats samman och andelen av den samlade förmögenheten som återfanns bland individer som vid tillfället var bosatta utomlands beräknats som en andel av totalen. *Veckans Affärers* listor har också omnämnts i rapporten Kapitalbeskattningens förutsättningar, författad av Daniel Waldenström, Spencer Bastani och Åsa Hansson för SNS Konjunkturråd. I rapporten förklarar författarna varför det är intressant att studera just de absolut rikaste individerna: ”Att fokusera på en så exklusiv grupp i samhället kan tyckas extremt och ointressant, men en hel del talar emot en sådan inställning. Förmögenhetsbeloppen som ägs av denna grupp är betydande. De 154 svenska miljardärsfamiljer som 2016 bodde i Sverige förfogar över 1 136 miljarder kronor, vilket motsvarar 6,5 procent av den totala privata nettoförmögenheten

²³ Intervjun återges av Dinkelspiel (2015).

²⁴ *Dagens Nyheter* (2002).

Figur 4. Andelen utomlands bosatta superentreprenörer – samtliga rika länder med minst fem superentreprenörer

Källa: Egna beräkningar

i riket och nästan lika mycket som statens totala nettoförmögenhet (1 176 miljarder).”²⁵

Som syns i figur 2 fanns redan 1992 67 procent av det svenska entreprenöriella välståndet bland svenskar bosatta utomlands. Denna andel nådde en topp på 73 procent under 1999 och 2005, huvudsakligen eftersom värdet av IKEA och Tetra Laval fortsatte att växa under dessa år. Därefter har den minskat och 2018 uppgick den till 39 procent. Figur 3 visar istället andelen av de 50 rikaste individerna som är bosatta utomlands. Denna andel ökade från 34 procent år 1992 till en topp på 46 procent år 2012 och föll därefter återigen till en nivå på 34 procent år 2018. Idag har det svenska entreprenöriella välstånd som återfinns utomlands fallit till under 50-procentlinjen, men frågan om entreprenörsflykt är fortfarande aktuell. Det beror dels på att hotet om en återinförd arvs- och gåvoskatt lever kvar, dels på att skatterna och särskilt ägarskatterna i Sverige fortfarande är

oförmånliga för framgångsrika entreprenörer och deras företag.

Situationen låter sig också illustreras med en annan mätning av det entreprenöriella välståndet i Sverige, nämligen en analys av förmögenheterna tillhörande de nio svenskar som i början av 2019 rankades bland världens superentreprenörer, det vill säga entreprenörer som genom sitt företagande byggt upp en förmögenhet på minst en miljard amerikanska dollar. Tre av dessa entreprenörer – investeraren Thomas Sandell, Torbjörn Thörnqvist som är medgrundare till oljehandelsföretaget Gunvor samt Bertil Hult som byggt upp utbildningsföretaget EF – är bosatta utomlands. Tillsammans står de för 40 procent av välståndet bland Sveriges superentreprenörer. Denna siffra ligger nära de 39 procent av välståndet hos de 50 rikaste individerna i Sverige i *Veckans Affärers* ranking 2018, som återfanns bland individer bosatta utanför Sverige.

25 Bastani, Hansson & Waldenström (2018).

Figur 4 visar andelen superentreprenörer från olika länder som är bosatta utomlands. Jämförelsen baseras på senast tillgängliga data (från början av 2019) för samtliga länder med minst fem individer som skapat en förmögenhet på över en miljard dollar via entreprenörskap. Näst efter Norge och tätt följt av Irland har Sverige högst andel superentreprenörer bosatta utomlands. Det finns flera förklaringar till varför högpresterande entreprenörer väljer att flytta till ett annat land, men i Sverige är de höga skatterna en bidragande orsak till att en så hög andel sökt sig bort från landet. Som illustreras i figur 4 har dessutom de

svenska superentreprenörer som lämnat landet en större snittförmögenhet än de superentreprenörer som bor kvar i Sverige: den genomsnittliga förmögenheten hos de utomlands bosatta uppgår till 3,2 miljarder dollar, vilket ska jämföras med 2,4 miljarder dollar för de i Sverige bosatta. Än idag framstår Sverige som ett land med relativt oförmånliga skattenivåer för framgångsrika entreprenörer och deras företag. I Sverige kvarstår således utmaningen att skapa ett attraktivt skatteklimat som stimulerar inhemskt entreprenörskap och håller kvar det entreprenöriella välståndet i landet.

ÄGARSKATTER OCH ENTREPRENÖRSKAP

Omkring 1970 började den ekonomiska politiken att skifta i Sverige, från fria marknader och låga skatter till statlig inblandning och högt skatteuttag. Som ett resultat flyttade en betydande del av landets entreprenörer, företag och talanger utomlands. Den uppenbara länken mellan förd skattepolitik och entreprenörsflykt ifrågasattes dock i en tid då den intellektuella debatten dominerades av planekonomiska idéer. Genom åren har en empirisk forskningslitteratur byggts upp kring sambandet mellan entreprenörskap och policy och denna litteratur ger starkt stöd för tesen om att entreprenörsflykten var direkt kopplad till den förda politiken på framförallt skatteområdet. Idag finns omfattande stöd i forskningslitteraturen för att ägarskatter inverkar starkt på entreprenörskapet.

Jon Bakija och Joel Slemrod visar i sin studie om skatteförhållanden i USA att rika människor är mer benägna att flytta från delstater med högre inkomstskatt. Nolan Kopkins undersökning om det något speciella fallet med okontrakterade basketspelare i NBA, så kallade *free agents*, ger ett liknande resultat.²⁶

Vad gäller internationella perspektiv på företag och entreprenörer som flyttar är forskningsunderlaget ännu magert, men Cathy Hwang redogör i sin studie för ett antal fall av företag som flyttat genom den tekniska åtgärden tax inversion, bland annat för att undkomma skatter.²⁷

Vi kan skapa oss en uppfattning om det internationella läget genom att titta på databasen över superentreprenörer. Av dessa bor en tiondel i ett annat land än det de fötts i. Omkring tre fjärdedelar av de som flyttat har gjort det från ett land med högre skattekvoter till ett med lägre.²⁸

Det finns en mer omfattande forskningslitteratur om andra effekter av ägarskatter. Douglas Holtz-Eakin har till exempel visat att arvs- och

gåvoskatt korrelerar negativt med företagstillväxt. Dessutom finner han i sin studie att de företagare som omfattas av arvs- och gåvoskatten anstränger sig mindre för att utveckla sina företag. Slutsatsen är att arvs- och gåvoskatten bör betraktas som en ytterligare beskattning av kapital och arbetsinkomster för de hushåll som betalar skatten.²⁹

I en annan studie skapar Marco Cagetti och Mariacristina De Nardi en modell över de effekter som ett avskaffande av arvs- och gåvoskatten skulle kunna förväntas leda till i USA. Ett avskaffande av skatten skulle enligt författarna leda till en ökning av den ekonomiska aktiviteten i USA som motsvarar ett värde på fyra gånger de inkomster som skatten genererar åt det offentliga. Reformen skulle kunna förväntas gynna nya entreprenörer, eftersom medel som går i arv från tidigare generationer kan läggas till grund för nya företag eller för vidareutveckling av företag som går i arv. Detta påverkar framförallt verksamheten i större företag. Räntorna i ekonomin går ned eftersom tillgängligt kapital ökar, vilket i sin tur överlag sänker företagets finansieringskostnader. Slutsatsen i studien är att USA:s BNP ökar med 1–1,5 procent om arvs- och gåvoskatten avskaffas, medan tillgängligt kapital ökar med 2,5 procent.³⁰ I en studie för Tax Policy Center presenterar Leonard Burman, Robert McClelland och Chenxi Lu nya bevis för att arvs- och gåvoskatten inverkar negativt på entreprenörskap. Skatterna leder till att äldre entreprenörer slutar att utveckla sina företag tidigare och istället går i pension och minskar det kapital som ärvs vidare och kan stimulera till entreprenörskap i nästa generation.³¹

Bo Becker, Marcus Jacob och Martin Jacob har visat att utdelningsskatten har en påtaglig effekt på dynamiken i investeringar och tillväxt i näringslivet. Investeringar läses in i företag när

26 Bakija & Slemrod (2004), Kopkin (2011).

27 Hwang (2015).

28 Sanandaji & Sanandaji (2014), s. 38.

29 Holtz-Eakin (1999).

30 Cagetti & De Nardi (2009).

31 Burman, McClelland & Lu (2018).

utdelningsskatten är hög. Skatter på utdelning och kapitalvinster har en mindre effekt på investeringarna hos de företag som finansierar sina investeringar via eget pengaflöde. För företag som är beroende av externt kapital för investeringar är påverkan dock större.³² Slutsatsen att höga skatter på utdelning och kapitalvinster leder till att kapital låses in i företag med gott pengaflöde och alltså inte går till nya företag där de potentiellt kan skapa större värde, får även stöd i en studie av Murray Frank, Rajdeep Singh och Tracy Yue Wang. De visar i sin studie att sänkta skatter på utdelning leder till reallokering av kapital till företag med större kapitalbehov som inte kan finansiera egna investeringar.³³

Danny Yagan undersöker i en inflytelserik studie den sänkning av utdelningsskatten som genomfördes i USA 2003 genom att jämföra medelstora onoterade företag som påverkades av sänkningen med en särskild form av onoterade amerikanska bolag som på grund av sin rättsliga status inte kan använda sig av utdelning. I dessa företag, så kallade *S Corporations*, går inkomsterna ”igenom” företagen direkt till deras ägare som helt enkelt betalar inkomstskatt på sin andel av företagets inkomster. Yagan finner i sin studie att sänkningen av utdelningsskatten ledde till ökade utdelningar, men inte hade någon effekt på investeringar, vare sig för finansiellt svaga eller finan-

siellt starka företag.³⁴ En effekt av ägarskatter kan bli att enskilda investerares roll i ekonomin minskar. Kristian Rydqvist, Joshua Spizman och Ilya Strebulaev har undersökt de långsiktiga effekterna av beskattning i åtta länder och funnit att höga ägarskatter leder till att besparingar skiftas till pensionsfonder och andra skattebefriade institutionella sparformer, det vill säga bort från entreprenöriella investeringar.³⁵ Detta är bara några exempel på studier som visar att ägarbeskattning har en kraftig påverkan på entreprenörskap.

Hur står sig då Sverige idag i fråga om ägarskatter? Landet gynnas av att arvs- och gåvoskatten avskaffades 2004. Bortsett från detta erbjuder Sverige dock mindre förmånliga skattevillkor för företag och deras ägare än omvärlden. Än idag är det entreprenörsdrivna företag som beskattas högst, då de omfattas av fåmansbolagsreglerna. En studie från Svenskt Näringsliv visar att Sverige har den högsta beskattningen av utdelning och kapitalvinst från nystartade bolag av de 16 länder som undersöks i studien. I studien analyseras ett typfall där fyra personer grundar ett nytt IT-bolag. Skatten på utdelning är då 43 procent i Sverige, medan genomsnittet i de undersökta länderna ligger på 24 procent. Om grundarna väljer att sälja bolaget efter åtta år är kapitalvinstskatten i Sverige 52 procent, mot genomsnittet på 21 procent.³⁶

32 Becker, Jacob & Jacob (2013).

33 Frank, Singh & Wang (2010).

34 Yagan (2015).

35 Rydqvist, Spizman & Strebulaev (2014).

36 Lidfelt (2018).

ENTREPRENÖRSFLYKTEN RISKERAR ATT UPPREPAS

Den entreprenörsflykt som skedde i Sverige under 1900-talets tre sista årtionden har satt djupa spår i svensk ekonomi och är en förklaring till varför landet tappat placeringar i OECD:s välståndsliga. Idag finns risk för att entreprenörsflykten upprepas. En anledning är risken för en återgång till skadlig politik. Skattepolitiken i Sverige reformeras i skrivande stund i linje med januariöverenskommelsen. Värnskatten har nu avskaffats. Löftena om tillväxtfrämjande skattereformer var avgörande för att locka Centerpartiet och Liberalerna att släppa fram Stefan Löfven som statsminister.

Magdalena Andersson, finansminister i den regering som släpptes fram, gick dock drygt en månad efter fyrpartiuppgörelsen ut med att skattepolitikens inriktning skulle bli en annan. Finansministern ansåg att Socialdemokraterna tvingats till för stora eftergifter i januariöverenskommelsen. De löften som avgetts skulle förvisso uppfyllas genom skattesänkningar, men skattereformerna skulle komma att vägas upp av andra skattehöjningar. Enligt finansministern innebär januariavtalet inte en överenskommelse om att den totala beskattningsnivån ska sänkas. Höjda skatter på kapital och ett eventuellt återinförande

av förmögenhetsskatten samt arvs- och gåvoskatten utesluts inte.³⁷ Redan hotet om de senare skatteförändringarna kan bidra till en entreprenörsflykt ur Sverige, medan ett faktiskt införande skulle få ännu allvarligare effekter.

För att förhindra en framtida entreprenörsflykt krävs ett flertal konkreta åtgärder. Bland dessa är den kanske viktigaste en sänkning av kapitalinkomstskatten, i syfte att säkerställa att Sverige hamnar på samma nivå som andra jämförbara länder i Västeuropa. Utöver det är det viktigt att den planerade minskningen av skatten på personaloptioner faktiskt blir av och inte fastnar i rättsprocesser. Om skatten på personaloptioner i Sverige fortsatt tillåts vara avsevärt högre än i utlandet kommer det att leda till att företagande tvingas ut ur landet.

Vidare har vi i denna rapport påmint om den stora betydelsen av förväntningar. Mot bakgrund av det vore det önskvärt med besked som tydliggör och, i den mån det är möjligt i politiken, garanterar att entreprenörsskadliga åtgärder inte kommer att följa. Exakt hur en sådan garanti skulle kunna utformas är svårt att säga, men Newt Gingrichs Contract With America skulle kunna stå modell.

37 *Dagens Industri* (2019).

REFERENSER

- Affärsvärlden* (1988). ”Mer än hundra nya svenska finansfamiljer”, nr. 18, 4 maj.
- Bakija, J & Slemrod, J. (2004). ”Do the Rich Flee from High State Taxes? Evidence from Federal Estate Tax Returns”. NBER Working Paper No. 10645.
- Bastani, S., Hansson, Å. & Waldenström, D (2018). *Kapitalbeskattningsförsättningar*. SNS Konjunkturrådsrapport 2018.
- Becker, B., Jacob, M. & Jacob, M. (2013). ”Payout Taxes and the Allocation of Investment”, *Journal of Financial Economics* 107:1: 1–24.
- Burman, L.E., McClelland, R. & Lu, C. (2018). ”The Effects of Estate and Inheritance Taxes on Entrepreneurship”, Tax Policy Center, Urban Institute och Brookings Institution.
- Cagetti, M. & De Nardi, M. (2009). ”Estate taxation, entrepreneurship, and wealth”, *American Economic Review*, 99:1: 85–111.
- Cornell SC Johnson College of Business, INSEAD & WIPO (2018). ”Global Innovation Index 2018: Energizing the World with Innovation.”
- Dagens Industri* (2019). ”Magdalena Andersson: Vi ska inte sänka skattetrycket”, 18 februari.
- Dagens Nyheter* (2002). ”Hans livsverk ruskade om Sverige”, 21 augusti.
- Delhey, J. & Newton, K. (2005). ”Predicting cross-national levels of social trust: global pattern or Nordic exceptionalism?”, *European Sociological Review*, 21:4: 311–327.
- Dinkelspiel, Lotta (2015). ”Kung Fredrik”, Fokus, 30 april. <<https://www.fokus.se/2015/04/kung-fredrik/>>
- Ekonomifakta (2019). ”Sverige i välståndsligan”. Hämtad 2019-09-06. <<https://www.ekonomifakta.se/fakta/ekonomi/tillvaxt/sverige-i-valstandsligan/>>
- Erixon, F. & Hortlund, P. (2005). ”Ett Sverige med Meidners löntagarfonder – vad skulle ha hänt?”, rapport, Timbro.
- Europeiska kommissionen (2019a). ”European Innovation Scoreboard 2019”. Hämtad 2020-03-11. <https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/innovation/scoreboards_en>
- Europeiska kommissionen (2019b). ”Regional Innovation Scoreboard 2019”. Hämtad 2020-03-11. <https://ec.europa.eu/growth/industry/policy/innovation/regional_en>
- Feldt, K-O. (1991). *Alla dessa dagar: I regeringen 1982–1990*, Norstedts.
- Frank, M.Z., Singh, R. & Wang, T.Y. (2010). ”Personal Income Taxes and Corporate Investment”, AFA 2010 Atlanta Meetings Paper. Atlanta, GA: 5th Annual Conference on Empirical Legal Studies Paper.
- Henrekson, M. (2007). ”Välfärdsstaten och entreprenörskapet”, IFN Policy Paper nr 16.
- Henrekson, M. (2015). ”Kapitalägarna då och nu – förmögenheter, beskattning och samhällets syn”, IFN Policy Paper Nr. 70.
- Henrekson, M. & Jakobsson, U. (2008). ”Globaliseringen och den svenska ägarmodellen”, Globaliseringsrådet, underlagsrapport nr 19.
- Henrekson, M. & Sanandaji, T. (2010). ”The interaction of entrepreneurship and institutions”, IFN Working Paper 830.
- Holtz-Eakin, D. (1999). ”The death tax: investments, employment, and entrepreneurs”, *Tax Notes* 84:5: 782–92.
- Hwang, C. (2015). ”The New Corporate Migration: Tax Diversion Through Inversion”, *Brooklyn Law Review* 84:3: 807–856.
- Kopkin, N. (2011). ”Tax Avoidance: How Income Tax Rates Affect the Labor Migration Decisions of NBA Free Agents”, *Journal of Sports Economics* 13: 571–602.
- Lidefelt, J. (2018). ”Ägarskatterna, konkurrenskraften och välståndet – En internationell kartläggning och analys av ägarskatter”, rapport, Svenskt Näringsliv.
- Lindkvist, H. (1990). ”Kapitalemigration”, doktorsavhandling, Ekonomiska forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm.
- Maddison Historical Statistics Project (2018). ”Maddison Project Database 2018”. Hämtad 2020-03-11. <<https://www.rug.nl/ggdc/historicaldevelopment/maddison/releases/maddison-project-database-2018>>
- Myhrman, J. (1994). *Hur Sverige blev rikt*, SNS Förlag.
- Rydqvist, K., Spizman, J. & Strebulaev, I. (2014). ”Government Policy and Ownership of Equity Securities”, *Journal of Financial Economics* 111:1: 70–85.
- Sanandaji, N. & Ydstedt, A. (2013). *Kapitalism utan kapitalister? Ägarpolitikens roll för samhällsutvecklingen*, Captus.
- Sanandaji, N. (2016). ”Debunking Utopia: Exposing the Myth of Nordic Socialism”, WND Books.
- Sanandaji, T. & Sanandaji, N. (2014). ”SuperEntrepreneurs – and how your country can get them”, Centre for Policy Studies.
- SCB (2019), Prisomräknaren. Beräkning genomfördes senast 2019-09-15. <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/prisomraknaren/>
- Svenska Dagbladet* (2011). ”Han är hjärnan bakom miljardärernas skatteklipp”, 7 februari.
- Veckans Affärer* (1984). ”80-talets emigranter för ut miljardbelopp”, nr 32, 13 november.
- Yagan, D. (2015). ”Capital Tax Reform and the Real Economy: The Effects of the 2003 Dividend Tax Cut”, *American Economic Review* 105:2: 3531–3563.

Fria marknader
personlig frihet
öppna samhällen

TIMBRO